

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота
з японської філології
на тему:

НАЗВИ ЯПОНСЬКИХ СВЯТ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ
(НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ЯПОНСЬКОЇ ПРОЗИ)

Студентки групи Пяп02-20
факультету сходознавства
денної форми навчання
Освітньої програми:
Японська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – японська

Овчіннікової Влади Павлівни

Науковий керівник:
докт. філол. наук, проф.
Нечитайло Ірина Миколаївна
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ З ЯПОНСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	6
1.1. Історичні віхи перекладу з японської на українську мову.....	6
1.2. Ономастика як наука, що вивчає власні назви.....	7
1.2.1. Вивчення назв свят у ономастиці.....	9
Висновки до Розділу 1.....	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ ТА ІНШИХ МАРКЕРІВ СВЯТ З ЯПОНСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ	11
2.1. Техніки та рівні перекладу.....	11
2.1.1. Перекладацькі трансформації.....	14
2.2. Огляд загальних особливостей перекладу власних назв.....	16
2.2.1. Особливості японських власних назв у художній літературі, які треба враховувати при перекладі українською мовою	18
2.3. Аналіз перекладів назв японських свят українською (на матеріалі японської прози).....	19
Висновки до Розділу 2.....	26
ВИСНОВКИ	28
要約	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32

ВСТУП

Японська література набуває все більшої популярності на українському ринку, тому з кожним днем потреба у практичному вивченні українсько-японського перекладу зростає. Зокрема, актуальність українських перекладів зросла ще більше після початку повномасштабного вторгнення, з виходом російських перекладів японських творів з ринку України.

Попри те, що українсько-японський переклад художньої літератури існує вже щонайменше сто років, кількість наукових робіт, присвячених окремим його напрямкам, наразі обмежена. Українсько-японський переклад на цей день потребує більше наукових розвідок та ґрунтовних робіт, зокрема присвячених більш вузьким розділам перекладу та мовознавства.

Одним з таких напрямків є переклад власних назв з японської на українську. Власні назви є важливим елементом будь-якого художнього твору, починаючи від особистих імен та топонімів, закінчуючи назвами ритуалів та свят. Саме ономастичний простір твору створює колорит художнього тексту, надає йому національні риси та маркери, допомагає ідентифікувати як об'єкти всередині власне наративної складової художнього тексту, так і позамовну реальність автора (наприклад імена, використані в тексті, можуть допомогти нам зрозуміти, в яку епоху цей текст було написано).

Важливо відзначити, що більшість ономастичних розвідок присвячені власне іменам особовим та топонімам, проте ономастичний простір тексту значно ширший. Ономастика, як наука про власні назви, вивчає безліч аспектів, зокрема і назви свят.

Актуальність роботи полягає у тому, що переклад назв свят в рамках українських перекладацьких дисциплін наразі не має достатніх наукових розробок. Така ж ситуація склалася і на поприщі українського перекладу японських свят. Така тенденція є дивною, оскільки в культурі Японії свята та урочистості (зокрема релігійні) мають велике значення, тож виникає потреба коректного їхнього перекладу українською, з використанням повного спектру перекладацьких технік. Окрім того,

українсько-японський переклад потребує значно ширших наукових розробок, зокрема серед вузьких напрямків мовознавства, оскільки наразі їхня кількість обмежена.

Об'єктом роботи є японсько-український переклад назв свят.

Предметом роботи є засоби перекладу назв свят в українських перекладах японської прози.

Мета роботи: дослідити українські переклади назв свят з японської прозової художньої літератури. Вивчити техніки та прийоми, які використовуються для такого виду перекладу. Окрім того, в рамках цієї мети необхідно детальніше заглибитися у теорію перекладу, його класифікації та теоретичну базу, а також дослідити ономастику, як напрям, що вивчає власні назви.

Завдання роботи:

1. Дослідити історію українсько-японського перекладу;
2. Ознайомитися з теоретичними засадами перекладу як дисципліни;
3. Ознайомитися з теоретичними засадами ономастики та перекладу власних назв, а також техніками, які можна для цього застосовувати;
4. Вивчити вже наявні переклади японської мови українською, виділити у текстах назви та маркери свят і урочистостей;
5. Проаналізувати оригінальний текст та порівняти з перекладеним;
6. Визначити використані прийоми та техніки для перекладу назв свят.

Наукова новизна полягає в тому, що це одна з перших робіт, присвячена власне аналізу геортонімів (власних назв свят) в українських перекладах з японської мови. Було вивчено техніки та прийоми, які можна використовувати для перекладу такого виду назв, а також було проаналізовано їхнє практичне використання у вже існуючих перекладах.

Практичне значення: ця робота має узагальнений характер, проте може виступити як основа для більш поглиблених наукових розвідок. Окрім того, її можна використовувати для вивчення тенденцій українсько-японського перекладу, тут детально описані прийоми та техніки, які можна використовувати у роботі з онімами

та геортонімами, що полегшить роботу перекладачам. Також, під час аналізу були виявлені певні недоліки українського перекладу японських власних назв, і ця робота може допомогти у подальшій розробці цієї проблеми і подальшому її викоріненню.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ З ЯПОНСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

1.1. Історичні віхи перекладу з японської на українську мову

Задля кращого розуміння, в якому стані наразі перебуває українсько-японський переклад та переклад власних назв зокрема, варто стисло розглянути як саме історично розвивався художній переклад з японської мови в Україні.

Попри те, що довгий час Україна не була незалежною державою та зазнавала мовних утисків з боку Російської імперії, а згодом і Радянського союзу, історія українсько-японського перекладу налічує майже сто років.

Так, перший український підручник з японської мови, авторства мовознавця Федора Пущенка, було видано ще у 1926 році (Капранов, 2010, с. 41) – це при тому, що перші задокументовані відомості про Японію з'явилися в Україні щонайменше у 1731 році (Капранов, 2010, с. 38).

Окрім того, першими опосередкованими зв'язками японської та української мов можна вважати словники Дайкокуя Кодаю «Росія горуї» (1792–93), «Хокуса бунряку» (1794), «Росія мондзісю» (1796), «Росія бенго» та «Канкай ібун» (1807), які були написані японськими вченими і містили у собі значну кількість лексичних, морфологічних та фонетичних українізмів. Науковець Бондаренко вважає, що це є свідченням значного впливу української мови на російську розмовну мову XVIII ст. (Бондаренко, 2007, с 4).

У 20-х роках минулого століття можна фіксувати один з перших перекладів японських творів українською – ним стала збірка японських казок, яку у 1926 році переклав Антон Лотоцький, проте достеменно не відомо, чи це переклад напряму з японської, або ж з якоїсь з європейських мов. Пізніше, у 1927, Федір Пущенко переклав українською казки «Жаба з Осаки та жаба з Кіото» і «Мацуямське свічадо» (Капранов, 2010, с. 41–42).

У 30-х роках з'явилася низка перекладів японських творів українською, зокрема «Вулиця без сонця» Токунаги Наоші, «Крабоконсервна факторія» Кобаяші Такіджі та інші (Капранов, 2010, с. 41–42).

Ситуація з перекладом покращилася після 1969 року, оскільки відтепер перекладачі почали працювати напряму з японською мовою, а не з її перекладами на європейські мови. Саме в цей час з'являються перші переклади українською японських класиків – Акутагави Рюноске, Нацуме Сосекі, Ясунарі Кавабати та інших. Окрім класики також з'являються переклади сучасників (Капранов, 2010, с. 45–46).

Бондаренко І. П. вважає зародженням в Україні японістики початок 90-х років, коли в Київському національному університеті були створені відділення сходознавства, де викладали японську мову (Бондаренко, 2007, с 4).

Бондаренко І. П. та Капранов С. В. також відзначають значний вплив науковця Івана Дзюби на розвиток українських перекладів японської прози. Перекладач працював у 70–80 рр. ХХ століття, і саме йому ми завдячуємо перекладам низки класичних японських авторів: це роботи Абе Кобо («Спалена карта», «Жінка в пісках», «Чуже обличчя», Нацуме Сосекі («Ваш покірний слуга Кіт»), Ясунарі Кавабати («Країна снігу», «Тисяча журавлів»), Тахекіхо Фукунаги («Острів смерті»), Кітаи Моріо («Родина Ніре») та ін.

Попри певне уповільнення кількості та темпів перекладу з японської на українську на початку ХХІ століття, після повномасштабного вторгнення Росії в Україну переклад українською знову активізувався і набув ще більшої актуальності. Так, у період з 2022 по 2024 рік була перекладена низка класичних японських творів, серед яких «Бракована людина» Дадзая Осаму, «Заплямований смуток» Чюї Накахари, «Постіль» Таями Катая та інші.

1.2. Ономастика як наука, що вивчає власні назви

З усіх перекладацьких напрямків цій роботі основну увагу ми звернемо саме на ономастику, оскільки для адекватного перекладу іншомовних власних назв

українською, необхідно зрозуміти, як працюють та які особливості вони мають. У нашому випадку мова буде йти про назви японських свят.

Перш за все варто визначити поняття «ономастика».

Згідно з «Енциклопедією сучасної України», ономастика – це розділ мовознавства, що вивчає власні назви, їхнє походження, будову, функціонування, правопис тощо («Енциклопедія сучасної України»).

За об'єктами вивчення ономастику поділяють на антропоніміку (вивчає власні особові назви), топоніміку (власні географічні назви), етніміку (назви народів, племен), зооніміку (власні назви, клички тварин), космоніміку (власні назви об'єктів космосу, зокрема народні), теоніміку (власні назви богів і божеств), ергоніміку (власні назви установ, організацій, підприємств), хрематоніміку (власні назви предметів матеріальної та духовної культури) та хрононіміку (власні назви різних подій) («Енциклопедія сучасної України»).

Дзира Я. І. визначає ономастику як лінгвістично-історичну дисципліну, яка вивчає власні імена та назви, їхню історію, семантику, будову, закономірності розвитку. Науковець виділяє більше об'єктів, які може вивчати ономастика, а саме: топоніміку, ойконіміку, гідроніміку, мікроніміку (власні географічні назви), антропоніміку (імена людей), етніміми (назви етнічних утворень), зооніми (назви тварин), фітоніми (назви рослин), теоніми (імена богів, міфологічних істот), космоніми (назви галактик і сузір'їв, планет, зірок) перейоніми (назви засобів пересування), хрематоніми (власні імена унікальних коштовних предметів матеріальної культури, ювелірних виробів), фалоніми (назви нагород), хрононіми (назви історично знаменних відрізків часу), ергоніми (назви спілок та громад людей), документалізми (назви важливих для народу документів), драноніми (назви шляхів зносин), геортоніми (назви свят, ювілеїв, урочистостей), фіктоніми (вигадані імена) та інші (Дзира, 2010).

Шотова-Ніколенко Г. В. зазначає, що власні назви саме у художньому тексті вивчає літературна ономастика, і без цього аналізу власних імен справжнє розуміння

тексту та його глибинних змістових шарів просто неможливе (Шотова-Ніколенко, 2018, с 1–2).

Деякі науковці також відзначають, що оніми позначають специфічні реалії та можуть передавати істотну інформацію, яка не буде зрозумілою широкому колу реципієнтів (Горда, Пушик, 2021, с. 167).

1.2.1. Вивчення назв свят у ономастиці. Основним об'єктом вивчення ономастики є так звані оніми.

Оніми, або ж власні назви, це слова та словосполучення, які позначають індивідуальні об'єкти. На відміну від загальних назв, які характеризують однотипні об'єкти, завдання онімів якраз вирізнити об'єкт з подібних (Енциклопедія сучасної України).

Своєю чергою ідеоніми – більш вузьке визначення, яке стосується власних назв об'єктів, пов'язаних саме з духовною сферою людини (Цілина, 2015, с.97). Серед ідеонімів також можна виділити безпосередньо назви свят – тоді це називатиметься геортонімами (Дзира, 2010).

Науковиця Ціліна М. М. підкреслює, що вивчення ідеонімів належить до новітніх галузей ономастики, тому на цей час кількість наукових розвідок на цю тему обмежена (Цілина, 2015, с. 97).

Окрім того, наразі українські науковці не дійшли узагальненої класифікації ідеонімів, тому приналежність певних власних назв до них може варіюватися.

Варто відзначити, що попри активні наукові дискусії щодо ономастики, всі вони, здебільшого, присвячені власним іменам та топонімам, в той час як розвідки щодо інших видів власних назв обмежені, а інколи навіть повністю відсутні.

Висновки до Розділу 1

Історія українсько-японського перекладу складає понад сто років, навіть попри мовні утиски українців. Великий вклад у розвиток цього виду перекладу вклав науковець Іван Дзюб, який переклав українською велику кількість японських

класиків, серед яких Нацуме Сосекі, Ясунарі Кавабата та навіть твори нашого сучасника Харукі Муракамі.

Мовознавство та теорія перекладу – це дуже обширні дисципліни, тому для більшої конкретизації наша робота буде присвячена науці про власні назви – ономастиці. Попри її велике практичне значення, ономастика є недостатньо вивченою наукою, зокрема це стосується класифікації предмету її вивчення. Так, існує декілька українських класифікацій, що можна відносити до власних назв. У своїй роботі ми будемо працювати з класифікацією науковця Дзири, оскільки, на нашу думку, вона найбільш повно охоплює всі види можливих онімів.

В нашій роботі найбільше нас цікавлять геортоніми – тобто власні назви урочистостей та свят.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ ТА ІНШИХ МАРКЕРІВ СВЯТ З ЯПОНСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

2.1. Техніки та рівні перекладу

Тугаєнко В. М. виділяє п'ять найпоширеніших типів перекладу: художній, технічний, адміністративний, фінансовий та юридичний переклади (Тугаєнко, с. 69–73). Своєю чергою Мануляк М. С. виділяє інформативний (в який входить офіційно-діловий, науково-технічний, газетно-публіцистичний та переклад релігійних текстів) і художній переклади (Мануляк, 2022, с. 167). Руженська Т. М. поділяє переклад на художній та інформативний (Руженська, 2022, с. 10).

Цікавою є типологічна сегрегація від науковиць Варги Н. І., Зикань Х. І. та Берти Е. Т. Вони виділяють науково-технічний, суспільно-політичний, художній, військовий, юридичний та побутовий переклади (Варга, Зикань та Берта, 2023, с. 52).

Попри різні класифікації, більшість науковців виділяє художній переклад як окремий тип. У нашій роботі ми також працюватимемо саме з ним, оскільки розглядатимемо переклад прозових творів з японської на українську.

Саме в рамках художнього напрямку перекладаються твори літератури, публіцистики, драматургічні та медійні (до таких ми відносимо кіносценарії, художні фільми та серіали тощо).

Акт художнього перекладу включає у себе роботу з авторським літературним стилем, стилістичними прийомами, каламбурами, гумором, а також словами та фразеологізмами, які не мають аналогів у мові, якою текст перекладається. Окрім того, Тугаєнко В. М. підкреслює важливість історичного та соціального контексту в художніх творах, а також культурну чутливість (Тугаєнко, с. 69). Тобто перекладач має повною мірою передати всі сенси, вкладені в твір, засобами іншої мови, при цьому зберігши стиль автора.

Для подальшого аналізу варто також відзначити існуючі рівні перекладу (Руженська, 2022, с. 7):

- **Рівень фонем.** Руженська Т. М. відзначає, що хоча фонема не є носієм значення, у перекладацькій практиці є випадки, коли фонемі мови-оригіналу треба замінювати наближеними за артикуляцією фонемами мови перекладу;
- **Рівень морфем.** Науковиця підкреслює, що це також рідкісне явище, проте існують випадки підбору морфем, відповідно до морфем мови-оригіналу;
- **Рівень слів;**
- **Рівень словосполучень.** Стосується таких ідіом чи стійких словосполучень, які не можна перекласти, опираючись виключно на значення слів, які у нього входять;
- **Рівень речень.** Руженська Т. М. наголошує, що це найрозповсюдженіший вид перекладу, оскільки речення є основною комунікативною одиницею, яке виражає завершену думку, на відміну від деяких одиниць.

Іншу типологію рівнів перекладу розробили дослідниці Варга Н. І., Зикань Х. І. та Берта Е. Т. у своєму посібнику «Вступ до перекладознавства» (Варга, Зикань та Берта, 2023, с. 51). Вони виділяють переклад **на рівні звуків**, **поморфемний переклад** (на рівні морфем, без урахування їхніх структурних зв'язків), **фразовий переклад** (на рівні речень та фраз), **абзацно-фразовий переклад** (на рівні абзаців) та **суцільнотекстовий** (переклад цілого тексту, без виокремлення в ньому менших одиниць перекладу).

Важливим для перекладу також є так званий взаємозв'язок з оригіналом. Мануляк М. С. виділяє два види такого зв'язку: дослівний (механічна заміна слів однієї мови іншою, зі збереженням конструкції мови-першоджерела перекладу) та вільний (передача загального змісту іншою мовою) (Мануляк, 2022, с.167).

Своєю чергою Руженська Т. М. визначає три види такого зв'язку: дослівний, буквальний та вільний. Дослівний переклад це такий, який передає структуру речення

без змін у конструкції і суттєвих змін у порядку слів, він максимально наближений за синтаксичною конструкцією та лексичною складовою. Можливості для використання такого виду перекладу дуже обмежені, оскільки вони, здебільшого, порушують синтаксичні норми мови, якою перекладають, що спричиняє розрив змісту та форми – думка автора зрозуміла, проте її вираження не властиве мові перекладу (Руженська, 2022, с.5).

Буквальним перекладом Руженська Т. М. називає механічний переклад слів у тому порядку, в якому вони стоять у мові-першоджерелі, без урахування синтаксичних та логічних зв'язків. Загалом, це буквально копювання мови оригіналу. Науковиця наголошує, що буквальний переклад є майже недопустимим (Руженська, 2022, с.5–6).

Вільний переклад використовують у випадках, коли передача стилю та стилістичних особливостей оригіналу не є обов'язковою – наприклад, якщо його роблять для обмеженого кола осіб. Вільний переклад дозволяє опускати певні деталі, скорочувати твір та ін. У такому перекладі відмінність від оригіналу з'являється через відступ перекладача, а не через порушення змістових та мовних правил, як у випадку буквального перекладу (Руженська, 2022, с. 7).

Ще одну типологію зв'язку перекладу з оригіналом пропонують Варга Н. І., Зикань Х. І. та Берта Е. Т. (Варга, Зикань та Берта, 2023, с. 52), якою ми послуговуватимемось у подальшій роботі:

- **Вільний** – переклад, що відтворює основну інформацію з можливими відхиленнями;
- **Інтерпретація** – звернення перекладача до позамовної дійсності;
- **Адекватний** – переклад, який в цілому відповідає оригіналу, передає загальні елементи та установки;
- **Точний** – підвид адекватного перекладу, що характеризується семантичною точністю та правильністю відтворення змісту;

- **Автентичний** – переклад, що стосується документів. Його особливість, що такий переклад має однакову юридичну силу з оригіналом;
- **Завірений** – це адекватний переклад особистого документа, відповідністю якого затверджується юридично чи нотаріально.

Науковці також підкреслюють, що для перекладу є важливими категорії точності та адекватності. Під точністю розуміють максимальне наближення перекладу до оригіналу за змістом і формою, своєю чергою адекватний переклад – це коли для передачі змісту оригіналу використовуються форми, притаманні мові, якою перекладають. Це можуть бути граматичні, лексичні, фразеологічні та стилістичні заміни.

Руженська Т. М. додає, що інколи переклад вимагає відмовитись від формальних словникових відповідників, і саме тут виникає потреба в адекватному перекладі (Руженська, 2022, с. 3–4).

2.1.1. Перекладацькі трансформації. Перекладацькі трансформації є одним з основних інструментів у роботі перекладача, проте навіть попри обширні наукові розвідки на цю тему, кожен дослідник має власне визначення перекладацьких трансформацій.

Лобода В. А. підкреслює, що завдання перекладача – це вміло використовувати перекладацькі трансформації, аби якомога точніше передати зміст тексту-оригіналу (Лобода, 2019, с. 72).

Синяговська І. Ю. вважає, що трансформації виступають основою більшості перекладацьких прийомів і означають перетворення формальних компонентів однієї мови засобами іншої, при тому зі збереженням інформації, закладеної у текст. Науковиця підкреслює, що перекладацькі трансформації є особливим видом міжмовного перефразування (Синяговська, 2014, с. 92).

Куцяба О. визначає перекладацькі трансформації як перетворення, за допомогою яких можна створити перехід від мовних одиниць мови-оригіналу до

мовних одиниць мови перекладу. Під час цього процесу відбувається перетворення і форми і змісту (Куцяба, 2021, с. 6)

Найбільш вичерпним ми вважаємо визначення науковиці О. О. Селіванової, яка зазначає, що трансформації – це основа більшості прийомів перекладу, сутність якої полягає в заміні формальних компонентів тексту-оригіналу зі збереженням змісту передачі (Журавель, Хайдарі, 2015, с. 148).

Опираючись на це визначення, ми у своїй роботі трактуватимемо перекладацькі трансформації як перетворення, сутність яких полягає у заміні формальних одиниць мови-оригіналу відповідними одиницями мови-перекладу зі збереженням сенсу та змісту, вкладених у текст.

На цей день існує велика кількість класифікацій перекладацьких трансформацій, проте найбільш повною та детальною ми вважаємо ту класифікацію, яку наводить науковець Білоус О. М.

Білоус О. М. підкреслює, що використання великої кількості перекладацьких трансформацій необхідне для досягнення адекватного перекладу. Він також поділяє всі види перекладацьких трансформацій на чотири типи (Білоус, 2013, с. 130–135):

Перестановки – це зміна порядку слів у порівнянні з текстом-оригіналом. Білоус О. М. підкреслює, що це можливо завдяки тому, що порядок слів в українській мові вільний, на відміну від багатьох інших мов;

Заміни – заміна граматичних та лексичних одиниць мови-оригіналу, вживання членів речення в інших синтаксичних функціях або ж перебудова синтаксичної структури речення. Один з підвидів цього типу трансформацій це так звані лексичні заміни – заміна окремих слів мови-оригіналу їхніми не словниковими еквівалентами. До замін Білоус О. М. відносить:

- Генералізацію – заміну слова з вузьким значенням словом з більш широким;
- Конкретизацію – заміну слова з широким значенням на більш вузький та конкретний еквівалент;

- **Антонімічний переклад** – заміну стверджувальної конструкції на заперечну та навпаки;
- **Компенсацію** – явище, коли для певної мовної одиниці не можна підібрати еквівалент у мові, якою здійснюється переклад, тож перекладач вимушений компенсувати втрачену інформацію іншим способом, до того ж не обов'язково в тому ж місці, що і в оригінальному тексті. Такий варіант підходить для текстів, які є цільними за суттю та змістом.

Добавлення – їх використовують, коли певні сенси тексту-оригіналу передані засобами, які не можливо застосувати у мові перекладу.

Опущення – явище, коли при перекладі певні слова чи мовні одиниці опускаються, оскільки є семантично зайвими і в них немає потреби для розуміння тексту.

2.2. Огляд загальних особливостей перекладу власних назв

Власні назви, до яких, зокрема, входять і назви свят, є дуже важливим елементом будь-якого художнього тексту. Вони несуть під собою великий пласт інформації, оскільки саме власні назви виступають маркером ідентичності, завдяки якому також можна визначити походження тексту: до прикладу, завдяки національним іменам чи географічним назвам. Окрім того, використання власних назв може виступати як елемент художності: наприклад, використання у тексті національних імен чи теонімів дозволяє передати атмосферу життя певної країни чи регіону.

Саме переклад власних назв можна вважати найскладнішим, і водночас найцікавішим у роботі перекладача. Складність полягає у тому, що, у більшості випадків, для носія мови-оригіналу, власні назви та імена несуть під собою додатковий закладений у них сенс. Водночас людина, яка не знає мови-оригіналу, декодувати цей сенс самостійно не може, що може спотворювати сприйняття або ж обмежити розуміння деяких елементів тексту. Окрім того, дуже часто власні назви у

художніх текстах несуть у собі певні алюзії, які натякають читачу на додаткові сенси і які важливо не втратити.

Саме у цьому декодуванні і полягає складність роботи перекладача з власними назвами, оскільки він має опрацювати оніми мовою перекладу так, що усі закладені сенси були зрозумілі реципієнту, при цьому не порушивши авторський стиль та художню складову тексту, а також не спотворивши його розуміння. Отже, у цьому випадку перекладач виступає в якості «мосту» між автором та читачем, необхідним для розуміння глибших сенсів певного твору.

Всі оніми, використані в художньому тексті, складають так званий онімастичний простір твору (Плахотнюк, 2020, с. 110)

Для перекладу власних назв можна використовувати низку прийомів: **транскрипцію** (відновлення звукового складу слова мови-оригіналу, використовуючи літери мови, якою перекладають (おおさか - Осака); **транслітерацію** (відновлення написання слова мови-оригіналу, використовуючи літери мови, якою перекладають (さくら - сакура) та **калькування** (дослівний переклад певного слова).

Плахотнюк В. О також наводить прийом **додавання**, коли перекладач додає власне роз'яснення для кращого розуміння (наприклад 富士山 (ふじさん) – гора Фуджі) та прийом **функціональної аналогії**, який найчастіше використовується при перекладі прислів'їв, приказок та афоризмів, коли для розуміння реципієнтом сенсу перекладач підбирає аналог усталеного словосполучення мовою перекладу. (Плахотнюк, 2020, с. 111).

Важливим аспектом будь-якого перекладу є також мова-оригінал, оскільки вона може мати усталені системи транскрипції, закінчення та традиції перекладу: до прикладу, для перекладу з японської мови калькування, як дослівний переклад слів, не є характерним в українській перекладацькій традиції, і використовується рідко.

Одним з прийомів також є **транспозиція** – заміна однієї частини мови іншою без зміни значення (Профпереклад).

Французькі науковці Жан Дарбельне і Жан-Поль Вінї також виділили власні перекладацькі прийоми: **прийоми прямого перекладу** (дослівний переклад, калькування та запозичення) і **прийоми непрямого перекладу** (еквіваленція, транспозиція, адаптація, модуляція) (Сіняговська, 2014, с. 92).

Адаптація – це заміна певних культурологічних елементів мови-оригіналу іншими, більш зрозумілими носію мови, якою перекладають.

Модуляція – зміна присутньої точки зору.

2.2.1. Особливості японських власних назв, які треба враховувати при перекладі українською мовою у художній літературі. Як і кожна мова, японська має певні особливості, які перекладачу варто врахувати при перекладі – зокрема, це стосується власних імен та онімів.

Перш за все, для власних назв та імен у японській мові характерно мати конкретне значення, а інколи навіть декілька: до прикладу, ім'я Аой (あおい), в залежності від написання, може означати «мальва» (葵), «синій» (蒼) тощо. Тобто, така особливість онімів у японській мові майже повністю виключає можливість їхнього дослівного перекладу або ж калькування, оскільки, у більшості випадків, це спотворить зміст твору. Окрім того, для багатьох японських імен характерна гендерна ознака, на що також важливо звернути увагу при перекладі.

Ще одним викликом для перекладача можуть стати три японські абетки: хірагана, катакана та канджі. Зокрема, складнощі можуть викликати саме ієрогліфи канджі, які мають різні читання та часто по декілька значень, що уповільнює процес перекладу (особливо для молодих перекладачів), а також потребує обачності, аби не спотворити зміст твору (особливо при застосуванні прийомів транслітерації та транскрипції).

Також, на цей день в Україні існує щонайменше 7 варіантів транскрипції та транслітерації, найновішою з яких є система Олександра Коваленка (2012 рік).

Питання українсько-японської транскрипції наразі є неоднозначним, оскільки науковці не мають однієї затвердженої системи для загального користування. Окрім того, у зв'язку з повномасштабною агресією РФ проти України, у нашій державі відбувається процес відмови від системи російського науковця Євгенія Поліванова та інших, які на ній базуються. До таких систем відносяться системи Мирона Федоришина (Федоришин, 1994), Івана Бондаренка (Бондаренко, 1999), Накадзави Хідехіко (中澤, 2009) та Вадима Рубеля (Рубель, 2009).

2.3. Аналіз перекладів назв японських свят українською на матеріалі японської прози

У ході роботи ми проаналізували українські переклади японських геортонімів (власних назв свят та урочистостей) у прозових художніх творах.

Варто зазначити, що на сьогодні, кількість наукових розвідок, присвячених власне японським геортонімам, обмежена. Під час аналізу ми керуватимемося типологією зв'язку з перекладу з оригіналом, запропонованою науковицями Варгою, Зикань та Бертою, а також типологією перекладацьких трансформацій Білоуса. Про обидві ці типології ми вже розповідали раніше.

«Ваш покірний слуга кіт», Нацуме Сосекі. Переклад І. Дзюба.

Японський оригінал	Український переклад
御彼岸にお寺詣をして偶然方丈で牡丹餅の御馳走になるような者だ。	Це все одно, що прийти в храм на свято Хіган, а потрапити в гостини до ігумена на солодкі рисові балабушки.

У романі Сосекі згадується буддистське свято Хіган (彼岸, хіган) (Сосекі, 1973, с 137). Хіган – це свято, яке відзначають під час весняного рівнодення, у цей період прийнято вшановувати предків. Дослівно слово 彼岸 можна перекласти як «інший берег» або ж «той берег».

Варто також зазначити, що у японському тексті слово «хіган» написано з гонорифічним префіксом «о» (御彼岸, о хіган).

За типологією зв'язку з оригіналом переклад Дзюба є адекватним, як перекладацький прийом було використано транслітерацію.

Японський оригінал	Український переклад
月給が二百五十円で盆暮に配当がつきますから、何でも平均四五百円になりますばい。	Щомісяця дістає двісті п'ятдесят єн, на свято Бон і під Новий рік йому виплачують дивіденди, отож пересічно набігає чотириста-п'ятсот єн.

У цьому випадку в українському перекладі ми бачимо згадки двох урочистостей – свята Бон та Нового року (Сосекі, 1973, с. 184) – в той час як японською ця думка передається одним словом, що у своєму складі має канджі 盆 (ぼん, бон), а також .暮 (<れ, куре), який серед багатьох значень також може позначати «кінець сезону».

Свято Бон (盆) – у Японії свято поминання предків, яке відзначають всередині серпня. Проте власне у цьому творі Нацуме Сосекі використовує 盆暮 (бонкуре), одночасно позначаючи як свято поминання предків, так і закінчення року.

Саме у цьому онімі можна оцінити майстерність Івана Дзюба як перекладача, оскільки він використовує змішування перекладацьких трансформацій. У цьому випадку перекладач використовує генералізацію, адже перекладає слово з більш вузьким значенням, використовуючи його ширший аналог, та додання, оскільки розділивши одне свято 盆暮 на свято Бон та Новий рік, він доступно пояснює урочистість, якої немає в Україні, не змінюючи змісту тексту. За типологією переклад Дзюбою власне цього речення можна віднести до вільного.

Окремо відзначимо, що вищезгадане свято Бон у класичному його трактуванні урочистості для поминання предків також згадується у творах «1Q84» Харукі Мураками (переклад І. Дзюба) та «П'ять жінок, які обрали кохання» Іхари Сайкаку (переклад О. Левицької) (Бондаренко, Осадча, 2011, с. 525).. У обох випадках для перекладу оніма свято Бон (盆暮) використано транскрипцію.

Японський оригінал	Український переклад
「明日は某男爵の歌留多会かるたかい、明後日は審美学協会の新年宴会、其明日は鳥部教授歓迎会、其又明日は.....」	«На завтра мене запрошено до одного барона на карти, післязавтра на новорічний бенкет «Товариства естетики».

У цьому випадку варто відзначити написання словосполучення «новорічний бенкет» (Сосекі, 1973, с. 54): якщо українською «Новий рік» як свято та «новий рік» як відрізок часу мають однакове написання, то японці схильні розділяти ці два поняття різними лексичними одиницями. У випадку даного твору використовується написання 新年 (しんねん, шіннен), яке за тенденційно використовують саме в контексті нового року як відрізка часу. В той час, Новий рік у сенсі урочистості позначають словом お正月 (おしょうがつ, ошьо:гацу)

Переклад Дзубою цього речення є адекватним, без спотворення змісту, в реченні використовуються заміни як перекладацькі трансформації.

Японський оригінал	Український аналог
二十三日に静岡で祝捷会があるからそれまでに間に合うように、至急調達しろと云う命令なんです。	Замовлення необхідно було виконати до двадцять третього числа, коли в Сідзуока відзначають свято перемоги.

Звернемо увагу на японське написання словосполучення «свято перемоги» (Сосекі, 1973, с. 112). Існує два варіанти написання – 祝勝会 і 祝捷会 (しゅくしょうかい, шюкушьо:кай). В обох словах використовуються канджі 祝 (しゅく, шюку) – свято або святкувати та 会 (かい, кай) – збори, зустріч.

Своєю чергою відмінність ми спостерігаємо у канджі зі значенням «перемагати» (勝,しょう, шьо:). Цей канджі широко використовують у різних сферах і ситуаціях, наприклад «перемагати у футбольних змаганнях» – サッカー試合で勝つ (サッカーしあいであつ, сакка шіаі де кацу). Водночас «捷» є вузькоспеціалізованим ієрогліфом, який використовується для позначення «перемоги у війні», і саме його використано в оригінальному тексті.

Загалом, у цьому випадку переклад Дзюба є адекватним, для роз'яснення читачу він використовує прийом додавання («коли в Сідзуока відзначають свято перемоги»), хоча, варто зазначити, на нашу думку варто було б додати конкретизації («свято перемоги у війні»).

«Свято хризантем», Акутагава Рюноске. Переклад В. Бойка.

Японський оригінал	Український переклад
舞踏会	«Свято Хризантем»

Дослівно, назву твору «舞踏会» (ぶとうかい, буюто:кай) можна перекласти як «танцювальний вечір» або «бал». У цьому випадку перекладач здійснив вільний переклад, у заголовку «Свято хризантем» відсилаючись до самого твору, де головна героїня Окіку захоплюється бальною залю, прикрашеною хризантемами.

Проте, на нашу думку, це той випадок, коли вільний переклад є недоречним, оскільки у Японії є окреме Свято хризантем, яке відзначають 9 вересня. У даному перекладі відбувається спотворення змісту, оскільки у тексті мова йдеться не про традиційне японське свято. Дана заміна не буде зрозумілою українському читачу, проте може спантеличити людей, знайомих з оригіналом.

«Цугумі», Йошімото Банана. Переклад О. Забуранної.

Японський оригінал	Український переклад
祖父に「サンタさんからのプレゼントだよ」と起こされた朝の、枕元の包みを見た時のような甘い神聖さが心に満ちてきた。	А я ще довго сиділа на підлозі й перечитувала того листа. Сльози скрапували на килим. Серце наповнила лагідна святоблівість, як тими ранками, коли мене будив дідусів голос: «О, це ж подарунки від святого Миколая!» – і я бачила біля узголів'я пакунки.

У цьому випадку ми спостерігаємо цікавий приклад адаптації. В японському оригіналі використовується ім'я «サンタさん» (Санта-сан), як маркер свята закінчення року. Забуранна ж, своєю чергою, використовує адаптоване до українських реалій

ім'я «Святий Миколай» (Бондаренко, Осадча, 2012, с. 402). Цей переклад можна вважати інтерпретацією, яка, на нашу думку, певною мірою підмінює поняття, оскільки у сучасній традиції в Україні є як Різдво, так і День Святого Миколая. Християнські традиції не є притаманними для японського суспільства, і попри існування частки віросповідувачів християнства на території Японії, переважна більшість святкує Різдво завдяки поширенню глобалізації.

Тобто, використання «Святого Миколая» в якості лексичної заміни «Санта Клаусу», на нашу думку, є неактуальним, оскільки спотворює читачеві розуміння часопросторових рамок твору.

Харукі Муракамі, «Різдво вівці». Переклад М. Федоришина.

Японський оригінал	Український переклад
羊男のクリスマス	«Різдво вівці»

Переклад словосполучення «Різдво вівці» (Бондаренко, Осадча, 2012, с. 414) є точним та дослівним, використовується прийом калькування, який у цьому випадку є доречним, оскільки це свято – власна вигадка автора.

«Країна снігу», Ясунарі Кавабата. Переклад І. Дзюба.

Японський оригінал	Український переклад
二月の十四日には鳥追い祭がある。雪国らしい子供の年中行事である	На чотирнадцяте лютого в цій країні снігу припадає щорічне дитяче свято – Полохання птахів.

Словосполучення «свято полохання птахів» (Кавабата, 2008) складається з канджі 鳥 (とり, торі) – птах, 追い (おおい, о:й) – проганяти та 祭 (さい, сай) – свято, фестиваль.

Свято полохання птахів – сільське народне свято, під час якого люди моляться про хороший врожай. Вважається, що свято почалось з традиції проганяти шкідливих птахів та звірів, які знищують врожай на полях.

У даному випадку ми назвали б переклад речення точним, для перекладу самої назви було використане калькування, яке є допустимим, оскільки не спотворює розуміння читачеві, а навпаки, додає контексту для декодування.

«Серце», Нацуме Сосекі. Переклад М. Федоришин.

Японський оригінал	Український переклад
私はそれを村の男が植木か何かを載せて縁日へでも出掛けるものと想像した	Я уявив собі, як селянин наладовує свій візок овочами чи ще чимось і вибирається на храмове свято .

В оригінальному тексті використовується слово 縁日(えんにち, еннічі) (Нацуме С., 1972), що означає буддистське свято, під час якого, за віруваннями, можна побудувати міцний зв'язок з богами. У такі дні в храмах прийнято влаштовувати урочистості.

Загалом, речення перекладено адекватно, проте у випадку конкретно з онімом 縁日 використовується генералізація, оскільки було підібрано більш широкий аналог «храмове свято».

«Тисяча журавлів», Ясунарі Кавабата. Переклад І. Дзюб.

Японський оригінал	Український переклад
茶道	Чайна церемонія

Впродовж твору автор постійно згадує чайну церемонію як урочистий захід, у своїй роботі Дзюб використовує дослівний усталений варіант – «чайна церемонія».

Окремо хочемо згадати роботу Дзеамі Мотокійо, «Її високість Аой», у перекладі М. Криворог (Бондаренко, Осадча, 2011, с. 210). На жаль, ми не мали можливості отримати японський оригінал, проте український переклад геортоніму звідти є доволі цікавим:

«У цей час у столиці відбувалося свято Камо. Саме на це свято направилася Аой, як раптом на шляху до головного місця проведення святкування карету Аой заблокувала інша карета, що належала принцесі Рокуджьо».

Свято Камо отримало таку назву через те, що місце його проведення – храм Камо в Кіото. Альтернативною його назвою є «葵祭» – «Аой-мацурі» або ж «свято мальв» при дослівному перекладі. Тобто, у творі проглядається алюзія між іменем головної героїні та назвою свята, яка є зрозумілою носіям мови та повністю втрачена при перекладі, на догоду точності.

Отже, підсумовуючи аналіз, ми можемо дійти до висновку, що українські перекладачі дуже широко використовують весь спектр можливих перекладацьких трансформацій та прийомів у художніх перекладах з японської.

Не можна виділити прийом, який перекладачі у своїй роботі використовували найчастіше, проте найбільш цікавим, на нашу думку, є використання калькування з японської. Як вже зазначалося раніше, у японських власних назв дуже часто є додаткове значення, у зв'язку з їхнім написанням ієрогліфами, тому при дослівному перекладі варто бути обачним, аби не спотворити зміст твору не закладеними у нього сенсами.

У випадку з проаналізованими прикладами, зокрема у творі «Країна снігу» Кавабати, калькування було не тільки доречним, а й навіть полегшувало читачу декодування з японської.

Не менш цікавим полегшенням декодування, на нашу думку, є переклад Іваном Дзюбою словосполучення «Свято Бон» (盆暮) у творі «Ваш покірний слуга кіт». Перекладач зміг не тільки перекласти його, а й пояснити українському пересічному читачу реалії того свята, якого немає в Україні, при цьому зберігши сенс, закладений автором у речення. Цікавим є і спосіб, яким це зробив Дзюб: він розділив одне комплексне свято на два, більш зрозумілі українському читачу.

Своєю чергою приклад адаптації у творі «Цугумі», Йошімото Банани, на нашу думку є невдалим. Він був використаний з метою полегшити читачу сприйняття тексту, замінивши менш близького для українських реалій Санту на Святого Миколая. Проте, як зазначалося вище, це лише псує часопросторове сприйняття тексту. Окрім

того, у зв'язку з глобалізацією, «Санта Клаус» не є незрозумілим для українського читача персонажем, тому, ми вважаємо, він не потребував адаптації.

Ще одним невдалим перекладом ми вважаємо назву «Свято хризантем», оскільки цей варіант заголовку ніяк не пов'язаний з оригінальним «舞踏会». Перш за все, залишається незрозумілою причина такого рішення перекладача, адже, прочитавши твір, стає зрозумілим, що оригінальна назва «Бал» є доречнішою, хоча й менш милозвучною. По-друге, як вже зазначалось, цей варіант може відсилати нас до реально існуючого у Японії Свята хризантем, що ніяк не пов'язане з твором і тільки спотворює вкладений сенс. По-третє, такий переклад ускладнює пошук твору за оригінальною японською назвою.

Хочемо також відзначити прийом генералізації у перекладі твору «Серце» Нацуме Сосекі. На нашу думку, генералізація також потребує обачного використання. У цьому випадку свято зв'язку з богами, Еннічі, замінили на більш генералізований варіант «храмове свято». У цьому тексті такий варіант є прийнятним та не спотворює закладений автором сенс, оскільки храмове свято виступає фоновою подією, проте, як зазначалося раніше, саме власні назви створюють колорит твору, тому занадто часте використання генералізації в геортонімах може просто знищити атмосферу твору.

У випадку з транскрипціями, складність виникає тільки у відсутності однієї загальноприйнятої системи, тому від твору до твору вони відрізняються і одні й ті ж звуки можуть бути транскрибовані по-різному. У проаналізованих нами перекладах цієї проблеми зафіксовано не було, проте, як зазначалося раніше, вона може виникнути зараз, у зв'язку з відмовою від Поліванівської системи та дочірніх до неї систем.

Висновки до Розділу 2

Переклад може відбуватися на різних рівнях: рівні фонем, морфем, слів, словосполучень та речень. Найбільш розповсюдженим є рівень речень, адже у

більшості випадків переклад вимагає контексту, особливо якщо це стосується власних назв, як у нашому випадку. Окрім того, для перекладу також важливий вид його зв'язку з оригіналом. Хоча науковці не дійшли до усталеної класифікації, ми у своїй роботі застосовуємо розподіл перекладу на вільний, адекватний, точний, автентичний, завірений та інтерпретацію.

Переклад власних назв відбувається за допомогою так званих перекладацьких трансформацій – тобто перетворень, сутність яких полягає у заміні формальних одиниць мови-оригіналу відповідними одиницями мови-перекладу зі збереженням сенсу та змісту, вкладених у текст. До перекладацьких трансформацій відносять: перестановки, заміни, лексичні заміни, додавання та опущення.

Для реалізації перекладацьких трансформацій при перекладі власних назв використовуються перекладацькі техніки. Найрозповсюдженіші з них – транскрипція, транслітерація та калькування. До менш популярних відносять додавання, модуляцію, адаптацію та функціональні аналогії.

Японська має певні особливості власних назв, які перекладач має врахувати при перекладі. Українські перекладачі, при роботі з геортонімами, не обмежують себе у техніках перекладу, проте наше дослідження показало, що не всі переклади виконано за допомогою доречних перекладацьких технік. Зокрема, саме через вільний переклад назв та маркерів у певних творах втрачаються деякі закладені автором сенси, або ж навпаки, отримують нові, які виникли саме при перекладі і не пов'язані з оригінальним текстом.

Попри певні недоліки, переклади японських свят українською показали себе здебільшого професійно.

ВИСНОВКИ

Наразі український переклад перебуває на стадії активного розвитку, зокрема з'являється багато наукових розвідок, що стосуються систематизації наявних знань, створюються нові класифікації, відбувається активна розробка нових технологій та прийомів перекладу.

У першому розділі ми ознайомилися з історичними засадами українсько-японського перекладу. Перший український підручник з японської мови було видано ще у 1926 році, а перші задокументовані відомості про Японію з'явилися в Україні щонайменше у 1731 році.

Попри це, в ході роботи ми дізналися, що наукова база, яка стосується українсько-японського перекладу, наразі є слаборозвиненою, попри значну актуальність цього напрямку вивчення.

У першому розділі ми також ознайомилися з ономастикою – мовознавчою дисципліною, що вивчає власні назви. Питання японської ономастики в українському науковому дискурсі обмежується, здебільшого, розробками на тему власних імен та топонімів, і це при тому, що багатство японської мови, а також символізм японських назв дає широке поле для вивчення назв свят, імен божеств, етнічних одиниць тощо.

Вивчення ономастики та геортонімів має практичну цінність для перекладача з японської мови. Японська культура, за своєю суттю, дуже далека від української, тому перекладач у своїй роботі виступає таким собі культурним містком між двома національностями. Для нього важливо вміти не тільки перекласти правильно з технічної точки зору, а й доступно пояснити японські реалії в українському перекладі, при цьому не змінивши закладень сенси та не зруйнувавши атмосферу твору і авторський стиль.

Для японської культури свята відіграють дуже важливу роль, культурологічну та символічну, тому правильний їхній переклад в українській художній літературі має неабияке значення. Наша робота покликана допомогти перекладачам правильно використовувати перекладацькі трансформації для роботи з японськими геортонімами.

Окрім того, на нашу думку, саме через вищезгадану багаторівневість японської мови (різні значення для одного канджі, наприклад) правильний та доступний переклад назв японських свят та урочистостей, які не є відомими пересічному українському читачу, потребує високого рівня перекладацької майстерності та великої теоретичної бази.

В ході роботи над **другим розділом** ми вивчили, які саме перекладацькі трансформації та прийоми можна застосовувати в перекладі геортонімів, а також визначили види та рівні перекладу, необхідні для цього.

Також, нами були проаналізовані практичні приклади використання різних перекладацьких прийомів у вже існуючих українських перекладах.

Варто відзначити, що попри активний зріст кількості українських перекладів, далеко не у всіх художніх творах є геортоніми, що значно звузило нашу можливість для дослідження, проте ми все-одно змогли спостерігати майже всі перекладацькі прийоми, а саме: транскрипцію, транслітерацію, калькування та адаптацію.

Перш за все, вивчивши приклади українських перекладів геортонімів, ми дійшли до висновку, що українські перекладачі повною мірою використовують усі доступні техніки, без переважання якоїсь однієї. На нашу думку, це не тільки створює різноманіття підходів, а й дає можливість користуватися паралельно декількома техніками в одному творі, задля досягнення найадекватнішого перекладу в кожній унікальній ситуації (як, наприклад, у перекладі роману «Ваш покірний слуга кіт», де для чотирьох геортонімів Іван Дзюб застосував різні підходи).

Очевидно, що використання різних технік в одному творі має бути логічним та доречним, оскільки, для прикладу, не всі японські назви можна калькувати, не спотворивши сенс. Попри це, у японському перекладі твору «Країна снігу», ми могли спостерігати приклад доречного калькування, коли дослівний переклад геортоніму тільки допомагає читачеві, а не навпаки, ще більше заплутує його.

Важливо також відзначити явище адаптації. Приналежність адаптації до перекладу це спірне питання, на рахунок якого вчені досі не дійшли спільної думки.

Проте, проаналізувавши український переклад твору «Цугумі», ми дійшли висновку у важливості коректного використання адаптації. На нашу думку, адаптації варто уникати, і використовувати тільки у тих випадках, коли немає можливості передати сутність тексту читачу іншими перекладацькими прийомами. Ми вважаємо, що адаптація – це одна з форм перекручування сенсу, закладеного автором, тому краще мінімізувати використання цієї техніки.

Транскрипція та транслітерація, за своєю суттю, найлегший спосіб перекладу, проте, на жаль, наразі в Україні немає єдиної українсько-японської системи, що значно ускладнює роботу з цим перекладацьким прийомом. Окрім того, використання різних транскрипцій у різних перекладених творах (або ж у різних перекладах одного твору) тільки створюватиме дискомфорт, як для читачів, так і для перекладачів.

Зокрема, дослідивши явище вільного перекладу, ми дійшли думки, що цей тип зв'язку з оригіналом не завжди є доречним, оскільки перекладач, випадково, може неправильно передати закладені у твір сенси, як потім декодує читач.

Наостанок, варто підкреслити, що наразі питання українсько-японської ономастики потребує активнішої наукової розробки з багатьох причин, серед яких основні – полегшення подальшої роботи над перекладами, кількість яких, наразі, зростає з величезною швидкістю та відхід від російських перекладацьких та наукових традицій, створення власної обширної наукової бази.

要約

この論文では、ウクライナ語と日本語の翻訳の重要性について調査しており、特に固有名詞や祝祭日の翻訳に焦点を当てています。近年、ウクライナでの日本文学の人気が高まり、効果的な翻訳の必要性が増加している。特に、ロシア語の翻訳がウクライナの範囲から排除された後、この問題が顕著になったとみなされている。

研究中、日本語の原文とそのウクライナ語への翻訳を比較するために、翻訳に使用された手法や技術を特定するための比較分析が行われている。

この論文は、ウクライナ語と日本語の翻訳が何世紀も存在しているにも関わらず、この分野の研究が特に詳細様相の翻訳や固有名詞の側面における研究は不十分であることを指摘している。本研究の目的は、様々な翻訳技術を使用し、ウクライナの日本の祝祭日の名前の翻訳を調査し、この過程の理論的な基盤を概説することである。さらに、ウクライナ語への日本語固有名詞や祝祭日の翻訳の状況と問題を明らかにするだけでなく、翻訳の品質を向上させるための実用的な提案を行うことである。既存の翻訳を分析してその利点や欠点を把握することは、ウクライナ語への日本語テキストの翻訳、特に祝祭日の名前の文脈でのさらなる改善のための対策を開発するのに役立つと思われる。

この論文は、この分野での将来の研究の基盤として重要であると信じられている。また、翻訳者の作業を簡素化し、ウクライナ語の日本文学の翻訳を改善させるのに有益であることも期待されている。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Акутагава Р. (2009). «Брама Расьомон: новели, есеї». Харків: Фоліо.
- Белей Л. (2016). Природа особових імен та їх відтворення засобами чужої мови. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*, 21, 198–202.
- Бережна, М. В. (2007). Тринадцять етапів перекладу власних імен та назв. *Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія*, № 1. Т2, 62–67.
- Білоус О. М. (2013). *Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка
- Бондаренко І. П. (1999). Транскрипція японської лексики літерами українського алфавіту. *Записки з українського мовознавства (Opera annua in linguistica Ukrainiana) (Збірник наукових праць ОДУ)*, 7, 77-88.
- Бондаренко І. (2007). Японістика в Україні: історія і сучасність. *Східні мови та літератури*, 12, 4–6.
- Бондаренко І. П., Осадча Ю. В. (2010). *Японська література: Хрестоматія. Том I (VII–XIII ст.)*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Бондаренко І. П., Осадча Ю. В. (2011). *Японська література: Хрестоматія. Том II (XIV–XIX ст.)*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Бондаренко І. П., Осадча Ю. В. (2012). *Японська література: Хрестоматія. Том III (XIX–XX ст.)*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Варга Н. І., Зикань Х. І., Берта Е. Т. *Вступ до перекладознавства. Навчально-методичний посібник / Уклад. Н. Варга., Х. Зикань, Е. Берта*. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. – 138с.
- Горда В. В., Пушик Н. В., (2021) Перекладацькі трансформації у відтворенні ономастичного простору авторського тексту. *Закарпатські філологічні студії*, №16, 166–171.
- Дзира Я. І. (2010). Ономастика. Відновлено з http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=DOP&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Onomastyka

Енциклопедія сучасної України. Оніми. Відновлено з <https://esu.com.ua/article-35126>

Енциклопедія сучасної України. Ономастика. Відновлено з <https://esu.com.ua/article-75454>

Журавель Т. В., Хайдарі Н. І., (2015). Проблема перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2015 № 19 том 2, 148–150.

Капранов С. В. (2010). Становлення японознавства в Україні. *Сходознавство*, № 49–50, 38–49.

Куцяба О. (2021). *Лексичні та граматичні трансформації в українському перекладі «Ортодоксії» Г. К. Честертона, здійсненого Остапом Гладким*. Український католицький університет. Львів.

Ліннік Л. Письмовий переклад художнього стилю. Відновлено з <https://profpereklad.ua/pismovij-pereklad-hudozhnogo-stilju/>.

Ліннік Л. Техніки перекладу: калькування. Відновлено з <https://profpereklad.ua/tehniki-perekladu-kalkuvannja/>.

Лобода В. А., (2019). Перекладацькі трансформації. Дефінітивний характер та проблема класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2019 № 43 том 4, 72–74

Мануляк, М. С., Богайчук, О. С., (2022). Типологія перекладу у світлі сучасної перекладацької традиції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2022, № 55, 166–169.

Нацуме С. (1973). *«Ваш покірний слуга кіт»*. Київ: Видавництво художньої літератури «Дніпро».

Нацуме С. «Серце». Відновлено з https://shron1.chtyvo.org.ua/Natsume_Soseki/Kokoro.pdf?

Новікова А. І. (2023). *Особливості власних назв в японській мові*. Київський національний лінгвістичний університет. Київ.

Плахотнюк В. О. (27–28 березня 2020 року). *Особливості перекладу власних назв*. Актуальні питання розвитку філологічних наук у XXI столітті : Міжнародна

науково-практична конференція, м. Одеса. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень».

Рубель В. А. (2009). Транскрибування японських слів засобами української мови: проблеми і пропозиції, *Східний світ*, № 4, 151-156.

Руженська Т. М. (2022). *Вступ до перекладознавства*. Державний податковий університет. Ірпінь.

Сіняговська, І. Ю. (2014). Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 209, Т. 221, 89–93.

Стахова О. *Способи перекладу власних назв у художньому тесті*. III Міжнародна студентська науково – технічна конференція "ПРИРОДНИЧІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ". м. Житомир.

Тугаєнко В. М. Найпоширеніші види перекладу. Відновлено з https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20263/1/Dialog_2022_P069-073.pdf

Харукі М. «1Q84». Відновлено з <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=8237>

Федоришин М. (1994). Українська транскрипція японської мови: метод. посібник з основ японського письма: фонетична транскрипція. Львів: державний ун-т «Львівська політехніка».

Церкун Ю. Техніки перекладу: транспозиція. Відновлено з <https://profpereklad.ua/tehniki-perekladu-transpozicija/>

Цілина М. М. (2015). Структурна класифікація українських ідеонімів. *Science and Education a New Dimension. Philology*, III(15), 68, 97–99

Шотова-Ніколенко, Г. В. (2018). *Літературна ономастика та інтерпретація тексту (на матеріалі творчості Дж. Г. Байрона)*. Філологічні науки: перспективи розвитку в країнах Європи на початку третього тисячоліття: Колективна монографія, 337–353.

Ясунарі К. (2008). *«Країна снігу»*. Харків; Фоліо.

Ясунарі К. «Тисяча журавлів». Відновлено з <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=110>

Bright W. (2003)/ What IS a Name? Reflections on Onomastics. *Language and linguistics*. 669 – 681.

Hajdú M. The History of Onomastics. Відновлено 3
<https://mnytud.arts.unideb.hu/nevtan/tagozat/06hajdu.pdf>

Sato-Rossberg N., Wakabayashi J. (2012). Translation and Translation Studies in the Japanese Context. New York: Continuum.

中澤英彦. (2009). ニューエクスプレス ウクライナ語 [Українська мова. Діалоги]. 東京: 白水社.